

ANZIX

Frida Kahlo Doll
– a festőnőről mintázott új Barbie baba
© Mattel

Balra Constantin Brancuși: *Kifinomult fiatal lány / La jeune fille sophistiquée* (Nancy Cunard portréja), 1928 (bronzba öntve 1932-ben), egyedi alkotás, Christie's New York, Impressionist and Modern Art Evening Sale, 2018. május 15.

© Succession Brancusi / ADAGP, Paris and DACS, London 2018 © A Christie's New York jóvoltából / HUNGART © 2018

Jobbra Man Ray: Nancy Cunard, 1925

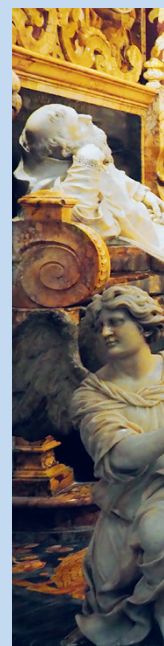
Fotó: Fine Art Images / HIP / TopFoto © Man Ray Trust/ADAGP, Paris and DACS, London 2018
© A Christie's New York jóvoltából / HUNGART © 2018

FRIDA BARBIE

A Barbie babákat gyártó és forgalmazó Mattel különleges sorozattal készült a nemzetközi nőnap alkalmából: *Inspiring Women* néven indított szériája 17 példaértékű karrierrel és egyéniséggel rendelkező nőalakot formázott meg, többek között Frida Kahlót. A mexikói festőnőről mintázott játékbaba forgalmazását azonban szerzői jogi okok miatt leállították Mexikóban. A Kahlo család ügyvédje szerint a mexikói Frida Kahlo Corporationnek nincs joga a művész képmásának ilyen jellegű továbbadására, ezért most azon dolgoznak, hogy a Kahlo-baba jogtalan használatát nemzetközi szinten is megakadályozzák. A Frida Barbie-t másfajta kritika is érte. A művész egyik leszármazottja (másodunokahúga) és Salma Hayek, a legendás *Frida* (2002) című film főszereplője szerint sem szabadna Kahlót idealizálni, vagy ebben az esetben inkább idealizált bábuként reprodukálni, annyira eredeti egyéniség volt. (Azért arról se feledkezzünk meg, hogy annak idején Hayek alakítását is ugyanezen okból kritizálták.) Az egyéniség kisugárzását számonkérni egy tömeggyártott terméken talán túlzásnak tűnik, de a beazonosítható, jellegzetes vonásokat semmiképpen. A probléma inkább az ugyanis, hogy az átlagos mexikói népviseletbe öltöztetett baba tényleg alig hasonlít Fridára. Egyrészt éppen olyan anorexiás alkat, mint az összes eddigi baba, és amilyen Frida Kahlo sosem volt, másrészt a Mattel idilli világában ezek szerint még egy ultrafeminista Barbie-nak sem lehet igazán összenőtt szemöldöke, a bajuszkáról nem is beszélve. (L. Zs.)

KIFINOMULT

Brancuși aranyosan csillogó bronzszobrának merészen elegáns vonalai közvetlen hasonlóságot nem mutatnak, mégis híven tükrözik a modell, Nancy Cunard extravagáns lényét. Talán csak a fodrozódó ív utal rafinált hajviseletére vagy védjegyére: a teljes karja hosszúságában viselt csengő-bongó afrikai karkötőire. A *Kifinomult fiatal nő* ihletője a huszadik század eleji párizsi művészvilág ismert alakja, az új avantgárd sokszor nyomorgó művészeinek lelkes pártfogója, akik közül nem egynek szeretője, múzsája volt hosszabb-rövidebb ideig, beleértve Hemingwayt, James Joyce-t, Louis Aragont, Man Rayt és állítólag Brancușit is. A Cunard Line hajózási társaság hatalmas vagyona állt az intelligens, valóban kivételes stílusérzékkel rendelkező, íróként és kiadóként radikális politikai nézeteit nyíltan hirdető Nancy mögött. 1934-ben adta ki az afroamerikai költők, írók műveiből összeállított „néger antológiáját”, amiért számos életveszélyes fenyegetést is begyűjtött és a híres-hírhedt könyvben közzé is tett. A Cunard lendületes egyéniségét magába sűrítő szobor 62 évvel ezelőtt, Brancuși műtermében tett látogatásukkor annyira megragadta a fiatal amerikai műgyűjtőpárt, Elizabeth és Frederick Staffordot, hogy ott helyben megvásárolták. Bár a szobor a tulajdonosok nagyvonalúságának köszönhetően gyakran szerepelt nemzetközi kiállításokon, most először kerül kalapács alá a Christie's májusi árverésének egyik csúcsműveként New Yorkban. (Sz. R.)

Balra a Cappella Spada Rómában, a San Girolamo della Carità templomban, lent a kápolna Uroboroszt mintázó padlóintarziája

© Fotó: Artmagazin

SECRET ROME

Az évszázadok során folyamatosan áramlottak vidékről Rómába a nemesi családok; odaköltöztek, ha egy-egy tagjuk vatikáni méltósághoz jutott. A később VII. Kelemenként pápává szentelt Giulio Medici szövetségbe tömörítette őket (mármint a nem római nemeseket), templomuk a San Girolamo della Carità lett, azon a környéken, a Palazzo Farnese és a Római Magyar Akadémiának otthont adó Palazzo Falconieri között, ahol szinte minden második épületnek van Borromini által tervezett része. Sokáig a San Girolamo della Caritában lévő, kőből kirakott, brokátmintás Cappella Spadát is a barokk legeredetibb és legtipikusabb képviselőjének tartott Borromini nevéhez kötötték, az újabb kutatások azonban megállapították, hogy inkább talán Borromini megbízója és a rivális építészekkel sokszor konfliktusba keveredő, csodálatos elme szövetségese és védelmezője, Virgilio Spada tervei szerint került kialakításra. Fő különlegessége az a csikos szicíliai márványból faragott lepel, amit két angyal tart, épp felfedve előttünk a szentség misztériumát.

A kápolna egyébként nyugodtan szerepelhetne a titkos Rómát bemutató útikönyvekben (talán szerepel is némelyikben), mert padozatán az egyik fő szabadkőműves-alkimista szimbólum, az Uroborosz, a saját farkába harapó kígyó látható. Feltételezhetjük tehát, hogy Borromini és Virgilio Spada együttműködése nemcsak gyakorlatilag, építőként, hanem magasabb szinten, szabadkőműves testvérként is megvalósult. (T. T.)

Michael Rakowitz: *A láthatatlan ellenség nem létezik* (*The Invisible Enemy Should Not Exist*) a Trafalgar téren

Fotó: © Gautier DeBlonde / A Mayor of London's Office jóvoltából

LAMASSU LONDONBAN

Az ősi Ninive kapuit őrző emberarcú szárnyas bikaszobor, egy *lamassu* került ide a londoni Trafalgar Square évente új kortárs köztéri művet avató negyedik talapzatára (amire a 19. század közepén eredetileg IV. Vilmos lovas szobrát szánták, ám az sosem készült el). A 2700 évvel ezelőtt egyetlen hatalmas homokkő tömbből kifaragott, 4,5 méter magas és 30 tonnás *lamassu* fejét 2015-ben légfúróval robbantotta szét egy ISIS-katona, a vandál tettről készült videó akkor bejárta a világot. Az iraki származású amerikai művész, Michael Rakowitz műve természetesen replika, ráadásul nem is kőből, hanem (legalábbis részben) tízezer összepréselt iraki datolyaszirupos fémpalackból készült. Rakowitz *A láthatatlan ellenség nem létezik* (*The Invisible Enemy Should Not Exist*, 2018) című, 2006-ban indított hosszú távú projektje során a 2003-as amerikai megszállást követő időszakban kifosztott Iraki Nemzeti Múzeum 7000, vandalizmusnak áldozatul esett vagy elrabolt műtárgyát fogja rekonstruálni. A csomagolóanyagokból, újrahasznosított hulladékból már elkészült darabokat nemrég a chicagói Museum of Contemporary Art állította ki, a felrobbantott palmürai diadalív 3D-s másolata pedig 2016-ban éppen a Trafalgar téren áll egy ideig. Együtt és külön-külön is az értelmetlen pusztítással az egész világot ért pótolhatatlan veszteségre hívják fel a figyelmet. (Sz. R.)

Michael Rakowitz: *The Invisible Enemy Should Not Exist*, 2018, Trafalgar Square, 4th Plinth, London, 2020 márciusáig.